

K diverzifikaci systému terciárního vzdělávání

Jakub Fischer a kol.

České Budějovice, 24. 2. 2010

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Hlavní problémy k řešení (1)

- **System terciárního vzdělávání je málo efektivní, jednotliví aktéři mají tendenci maximalizovat vstupy bez dostatečné odpovědnosti za výstupy**
 - **Vysoké školy jsou málo (ekonomicky) zainteresované na kvalitě poskytovaného vzdělávání a uplatnění absolventů**
 - **Studenti často upřednostňují „komfort“ před studijním výkonem**
 - **Financování výzkumu a vývoje stále umožňuje přežít podprůměrným, systém řízení a financování VaV není dostatečně přehledný a účinný (schizofrenní postavení RVVI), snahy prosadit přehlednější a transparentnější systém financování výzkumu a vývoje vyvolávají odpor (zejména ze strany AVČR)**
 - **System je málo diverzifikovaný, všichni dělají všechno (nebo mají pocit, že mají dělat všechno)**

Hlavní problémy k řešení (2)

- **System terciárního vzdělávání je velmi selektivní přispívá k růstu mezigeneračních nerovností**
 - Individuální ekonomická návratnost VŠ vzdělání v České republice prudce vzrostla a dnes patří k největším v OECD
 - Za posledních 15 let ale u nás **vzrostly i sociální nerovnosti v šancích na dosažení VŠ vzdělání**
 - **To znamená, že systém, který má fungovat jako „výtah“ (nástroj sociální mobility), funguje opačně, tj. sociální rozdíly spíše petrifikuje**
 - To vše vede k paradoxu: „zadarmo“ (bez školného) studují častěji děti „bohatších“, zatímco děti chudších si za VŠ vzdělání musí platit (plné školné na soukromých školách)

Problémy v oblasti struktury systému

- **Dramatický růst** podílu populace vstupující na vysoké školy (nyní přes 50 %)
- Pro tuto část populace chybí pestrý vzdělávací systém (kromě akademického vzdělání i vzdělání bakalářské profesně orientované)
- Profesně orientované vzdělání zatím naráží na řadu bariér (akreditace, role státu jako největšího zaměstnavatele, role státu nastavujícího normy pro zaměstnání, z toho důvodu i nezájem uchazečů)

Vybrané hlavní cíle reformy (1)

- **Cílem není „úřad“ ale dynamika: méně centrálního řízení – více konkurence**
 - **System terciárního vzdělávání se musí více diverzifikovat**, aby uspokojil různorodou poptávku uchazečů po oborech i zaměstnavatelů po absolventech;
 - **Vysoce diverzifikovaný systém nelze řídit úředníky** – školy musí dostat více autonomie i odpovědnosti;
 - **Proto musí růst role transparentních finančních nástrojů** – každý musí vědět, jaký efekt přinese určité rozhodnutí a že kvalita se vyplácí;
 - **Kvalita poroste, bude-li hlavním aktérem student jako klient**, který si bude vybírat školu podle zájmu a objektivních informací
 - **Veřejné financování** vzdělávací činnosti VŠ se musí uskutečňovat **důsledně přes studenty** a to bez ohledu na to, na jakou školu jdou;
 - Soukromé financování musí mít povahu investice s potenciálně vysokým výnosem, **na kterou si lze vypůjčit a splácet až z jejího výnosu** (odložené školné)

Vybrané hlavní cíle reformy (2)

- **Cílem není škola, ale (dobře informovaný) student a vynikající absolvent**
 - **Systém je třeba otevřít všem, kteří projeví zájem o studium, budou mít pro studium základní předpoklady** a ponesou za rozhodnutí studovat určitý obor **více osobní odpovědnosti** než dnes (diverzifikace, spoluúčast, racionalizace poptávky)
 - **Do systému terciárního vzdělávání je třeba pomoci více těm, kteří pomoc opravdu potřebují** (sjednotit systém sociální pomoci, finanční pomoc zacílit přímo na studenty: granty, stipendia, půjčky, spoření na vzdělání)
 - **Školy musí být více než dříve hodnoceny podle výsledků** (úspěšný absolvent, vynikající výsledky výzkumu, inovace) než podle vstupů (přijetí studenti, výzkumné záměry, podíly docentů a profesorů)
 - Potenciální studenti a všichni další „stakeholders“ musí mít k dispozici **relevantní informace** o fungování systému a jednotlivých institucí

Cílový stav (1)

- **Existuje efektivní, přímo na studenty zacílený systém finanční pomoci studentům, sociální nerovnosti v šancích na dosažení terciárního vzdělávání klesají**
- **System středního vzdělávání v čím dál tím větší míře připravuje absolventy na další studium a celoživotní vzdělávání než přímo na přechod na trh práce**
- **V přijímání na vysoké školy hrají klíčovou roli studijní předpoklady, nikoli znalosti závislé na typu vystudované střední školy**

Cílový stav (2)

- **Na financování TV se v nezmenšené míře podílí stát,** i veřejné zdroje jsou však výrazně více alokovány **podle výsledků** (kvalita vzdělávací služby, výsledky VaV)
- **Roste podíl soukromých zdrojů:** průmysl, absolventi, finanční efekty z „třetí role“ univerzit
- **V systému působí principy konkurence,** veřejné prostředky na vzdělávací činnost jdou za studentem bez ohledu na typ školy (SVŠ, VVŠ), vysoké školy jsou silně zainteresovány na uplatnitelnosti absolventů a na výsledcích výzkumu a vývoje

Cílový stav (3)

- **Otevřený, přehledně strukturovaný (diverzifikovaný) systém** vzájemně propojených a prostupných segmentů terciárního vzdělávání (Bc. Mgr, PhD.)
- **Existuje poměrně veliký segment poskytující profesně orientované bakalářské vzdělání** – vazba na trh práce, spolupráce se zaměstnavateli
- **Formují se typické výzkumné univerzity (fakulty):** centra špičkového výzkumu se silným důrazem na výchovu doktorandů s odpovídajícími programy magisterského studia

Nástroje řešení v oblasti struktury

- změna přístupu k akreditacím
- změna normativního financování směřující k omezení magisterského studia, resp. navázání kvót a/nebo normativů na VaV,
- snaha o změnu chování státu jako největšího zaměstnavatele
- transformace některých VOŠ do sektoru terciárního vzdělávání
- diverzifikace by neměla být o „první lize“, „druhé lize“ a „divizi“, ale měla by být horizontální
- diverzifikace by neměla být řešena „shora“, je třeba zavést nástroje, které budou školy (fakulty) motivovat k sebezatrídění (a následně k excelenci ve vybrané oblasti)

Aktuální úkoly pro jaro 2010

- Finanční pomoc studentům
- Financování vysokých škol
- Akreditační a reakreditační proces
- Transformace institucí vyššího odborného vzdělávání

Děkuji za pozornost.

Jakub Fischer a kol.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ